

Հայ ժողովրդի պատմության Ժամանակագրություն

1885 փետրվար 2 Ծնվեց գրող, հրատարակիչ, փիլիսոփա Կոստան Զարյանը: (Վախճ. 1969թ.-ին):

փետրվար 2 Ախալքալաքի գավառի Գանձա գյուղում ծնվեց հայ նշանավոր բանաստեղծ, գրական, հասարակական գործիչ Վահան Տերյանը: (Վախճ. 1929թ.-ին):

փետրվար 13 Ցարի հրամանով փակվեցին Կովկասի հայկական եկեղեցական ժխական դպրոցները:

փետրվար 15 Ծնվեց հայ բանաստեղծ, արձակագիր և բժիշկ Ռուբեն Սևակը: (Վախճ. 1915թ.-ին):

հուլիս 20 Ֆրանսիայի Սարսեյ քաղաքում Ս. Փորթուգալյանի խմբագրությամբ հրատարակվում է «Արմենի» թերթը (մինչև 1923թ.):

հուլիս 28 Ծնվեց հայ ականավոր թերապևտ Արտաշես Մելիք-Աղամյանը: (Վախճ. 1949թ.):

դեկտեմբեր 20 Ծնվեց հայ ականավոր հեղափոխական և պետական գործիչ Ասքանազ Մռավյանը: (Վախճ. 1929թ.-ին):

1886 հունվար 18 Կ. Պոլսում ծնվեց նշանավոր դերասան Վահրամ Փափագյանը: (Վախճ. 1966թ.-ին):

հունվար 28 Նոր Նախիջևանում ծնվեց Կոմունիստական Կուսակցության և Խորհրդային Պետության ականավոր գործիչ Ալեքսանդր Մյասնիկյանը: (Վախճ. 1925թ.-ին):

մայիս 18 Ցարական հրամանագրի համաձայն Անդրկովկասում 1887թ. հունիսի 2-ից մտցվեց պարտադիր զինվորագրություն:

հուլիս 11 Ծնվեց հայ բանաստեղծ Միսաք Մեծարենցը: (Վախճ. 1908թ.-ին):

սեպտեմբեր 1 Կ. Պոլսի Ղալաթիա թաղամասում Մինաս Չերազի տեսչությամբ բացվեց Կենտրոնական վարժարանը:

հոկտեմբեր 16 Ծնվեց մեծ մարդասեր Արմին Վեզները: Որպես զերմանացի զինվոր Մերձավոր Արևելքում՝ նա գաղտնի կերպով լուսանկարել է 1915 թ. Թուրքիայի կողմից իրականացվող հայկական ցեղասպանության վայրագ տեսարաններ: Արմին Վեզները ապարդյուն փորձում էր կառավարությանը զգուշացնել հնարավոր հետագա ցեղասպանությունների մասին: (Վախճ. 1978թ.-ին):

1887 հունվար 1 Վիեննայի Մխիթարյան միաբանությունը հրատարակեց «Հանդես ամսօրեա» ամսագրի առաջին համարը:

մարտ 20 Քուբայիսում ծնվեց խորհրդային ականավոր գիտնական Հովսեփ Օրբելին: (Վախճ. 1961թ.-ին):

հունիս 17 Շուշիում ծնվեց նշանավոր կուսակցական հասարակական-քաղաքական գործիչ, ականավոր պատմաբան, ակադեմիկոս Աշոտ Հովհաննիսյանը: (Վախճ. 1972թ.-ին):

օգոստոս 14 Վախճանվեց հրապարակախոս, հասարակական-քաղաքական գործիչ Գրիգոր Օտյանը: (Ծնվ. 1834թ.-ին):

հոկտեմբեր 3 Վախճանվեց գրական-

հասարակական գործիչ Սերվիչեն՝ Սերովբե Վիչենյանը: (Ծնվ. 1815թ.-ին):

1888 փետրվար 17 Թիֆլիսում մահացավ հայ նշանավոր պատմափիլասոս Ծերենցը՝ Հովսեփ Շիշմանյան: (Ծնվ. 1882թ.-ին, Կ. Պոլսում):

մարտ 21 Մոսկվայում ծնվեց խորհրդային անվանի գրող Սարիտա Շահինյանը:

ապրիլ 18 Ծնվեց դաշնակցական զինվորական գործիչ Գարեգին Նժդեհը: (Վախճ. 1955թ.):

ապրիլ 25 Թիֆլիսում վախճանվեց հայ գրականության դասական Բաֆֆին (Հակոբ Մելիք-Հակոբյանը): (Ծնվ. 1835թ.-ին Սալմաստի գավառի Փայաջուկ գյուղում):

հոկտեմբեր 24 Ծնվեց գրող-երգիծաբան Լեռ Կամսարը (Արամ Թովմադյանը): (Վախճ. 1965թ.-ին):

1889 փետրվար 19 Էջմիածնում մահացավ հայագետ Ստեփանոս Պալասանյանը: (Ծնվ. 1837թ.-ին):

ապրիլ 2 Պետերբուրգում մահացավ ականավոր հայագետ, Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի թղթակից-անդամ, պրոֆեսոր Քերովբե Պատկանյանը: (Ծնվ. 1833 թ.-ին):

ապրիլ 13 Պետերբուրգում վախճանվեց պատմաբան, հրապարակախոս և բանաստեղծ Գաբրիել Պատկանյանը: (Ծնվ. 1802թ.-ին):

մայիս 13 Վանի նահանգի Չուխ գյուղի մոտ գոհվեցին հայ ազատագրական շարժման առաջին մարտիկներից Վարդան Գուլոշյանն ու Հովհաննես Ազրիպասյանը:

հունիս 15 Ծնվեց նկարիչ և ճարտարապետ Երվանդ Քոչարը: (Վախճ. 1979թ.-ին):

հունիս 29 Ծնվեց գրող, արձակագիր, կինոդրամատուրգ Աքսել Բակունցը: (Վախճ. 1937թ.-ին):

սեպտեմբեր 15 Թիֆլիսում բացվեց գյուղատնտեսական և արդյունաբերական արտադրանքների Կովկասյան ցուցահանդեսը:

նոյեմբեր 15 Լոնդոնում ֆրանսերեն լեզվով լույս տեսավ «L'Armenie» (Հայաստան) քաղաքական և գրական ամսաթերթը Մինաս Չերազի խմբագրությամբ:

1890 հունվար 1 Թիֆլիսում լույս տեսավ «Տարագ» շաբաթաթերթը (ապա ամսագիր) Տիգրան Նազարյանի խմբագրությամբ:

հունիս 18 Ընդհարում կառավարական զորքերի և Կարինի անգեց հայ բնակչության միջև:

հուլիս 19 Կ. Պոլսում հնչակյանները կազմակերպեցին Գում-Գափուի ցույցը:

1890 օգոստոս 25 Թիֆլիսում կազմակերպվեց «Հայ հեղափոխականների դաշնակցություն» կուսակցությունը, որը հետագայում կոչվեց «Հայ հեղափոխական դաշնակցություն»:

սեպտեմբեր 4 Մեծ Ղարաքիլիսայում (Կիրովական) ծնվեց հայ անվանի գրող Ստեփան Չորյանը: (Վախճ. 1967թ.-ին):

սեպտեմբեր 10 Պրագայում ծնվեց ավստրիացի փիլասոս Ֆրանց Վերֆելը: 1933 թ.-ին նա գրել է «Մուսա լեռան քառասուն օրը» դյուցազնական պատմությունը՝ թուրքերի կողմից հայերի ցեղասպանության մասին: (Վախճ. 1945թ.-ին):

սեպտեմբեր 24 Սարգիս Կուկունյանի խումբը անցավ թուրքական սահմանը:

դեկտեմբեր 13 Մոսկվայում վախճանվեց հայագետ Սկրտիչ Էմինը: (Ծնվ. 1815թ.-ին):

(Շարունակելի)

Լուրեր

Իրանահայ համայն

ԹԵՐՐԱՆԻ «ՍՈՒՔԵՐՅԱՆ» ՍՐԱՅՈՒՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԵԼ Է ԺՈՐԱ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ «ԲՈՒՄԵՐԱՆԳ» ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹՅԱՆ ԲԵՍԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Թեհրանի Հայ մշակութային «Նաիրի» միության կենտրոնատեղիի «Սուքերյան» սրահում ներկայացվել է ժողովրդային հայրենասիրական «Բուներանգ» կատակերգության բեմադրությունը՝ Կառլո Իսկանդարյանի ղեկավարությամբ:

Յուշերեկոյ՝ նւիրւած Ռ. Բէնի յիշատակին

Հայ ճարտարապետների ու ճարտարագետների, Հայ համալսարանականների ընդհանուր եւ Իրանահայ գրողների միութիւնների նախաձեռնութեամբ երէկ երեկոյեան Հայ ակումբի սրահում տեղի ունեցաւ յուշերեկոյ՝ նւիրւած իրանահայ ճարտարապետ, արծակագիր եւ նտաւորական Ռուբէն Յովհաննիսեանի (Ռ. Բէն) յիշատակին, որին ներկայ էր զգալի թուով գրասեր հասարակութիւն:

Նախ Հայ ճարտարապետների ու ճարտարագետների միութեան նախագահ Էդւարդ Յարութիւնեանը բացման խօսքում ներկայացրեց Ռ. Բէնի կենսագրականը եւ հասարակական գործունեութիւնը, ապա իրանահայ բանաստեղծ Վարանդը հանգամանօրէն անդրադարձաւ Ռ. Բէնի գրական գործունեութեանը՝ պատմելով յուշեր նրա հետ ունեցած հանդիպումներից: Փեղարեստական բաժնում դաշնամուրային ելոյթներով հանդէս եկան Լորենտա Դանիէլեանը եւ Թալին Փիւրջեանը՝ կատարելով Շոպէնի երկու նոկտիւռներ, իսկ Շաքէ Պետրոսեանը եւ Դին Գալստեանը ընթերցեցին Ռ. Բէնի գրչին պատկանող գրածքներ: Ձեռնարկի ընթացքում ցուցադրուեցին Երեւանում Ռ. Բէնի հետ կայացած հարցազրոյցից հատւածներ: Յուշերեկոյին ներկայ էր նաեւ Հայաստանի «Նոր դար» գրական պարբերականի խմբագիր Աբգար Ափիսեանը, որը դրատական արտայայտութիւններ ունեցաւ Ռ. Բէնի Հայաստանում կատարած օժանդակութիւնների ու ներդրումների մասին:

Իրան

Քամալ Խարազի. Իրանը կարող է իրեն պաշտպանել ԱՄՆ-ից

ՆՅՈՒ ԴԵԼԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Իրանը կարող է իրեն պաշտպանել ԱՄՆ-ի ցանկացած հարձակումից: Այդ մասին այսօր Նյու Դելիում հայտարարել է Իրանի արտաքին գործերի նախարար Քամալ Խարազին: «Մենք միանգամայն ընդունակ ենք պաշտպանվել: ԱՄՆ-ը գիտե, որ Իրանը Իրաք չէ»,-ընդգծել է Խարազին:

Նախարարը նշել է, որ Մերձավոր արեւելքում սեփական օրինակով ժողովրդավարություն հաստատելու ԱՄՆ-ի բոլոր փորձերը կհանգեցնեն միայն ամբողջ տարածաշրջանի ապակայունացմանը: Ըստ նրա, Միացյալ Նահանգները մերձավորարեւելյան գործերին մասնակցում են «տարածաշրջանում ժողովրդավարության պաշտպանության պատրվակով»: Սակայն, ընդգծել է նախարարը, «նրա իսկական նպատակը տարածաշրջանի երկրների ապակայունացումն է»: Նշենք, որ Քամալ Խարազին Հնդկաստանում է գտնվում եռօրյա այցով:

Մոհամադ Խաթամի. Էներգետիկները տարածաշրջանի ճգնաժամերի հիմնական պատճառն են

ԹԵՐՐԱՆ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Իրանի նախագահ Մոհամադ Խաթամին Մերձավոր եւ Միջին արեւելքի էներգետիկական ռեսուրսները համարում է տարածաշրջանի ճգնաժամային իրավիճակների հիմնական պատճառը: «Իսլամական Հանրապետությունը պաշտպանում է տարածաշրջանի խաղաղ գործընթացները եւ այն կարծիքին է, որ տարածաշրջանում առկա ճգնաժամերի պատճառները էներգառեսուրսներն են, դրանց օգտագործումն ու պահանջարկը»,-ասել է Խաթամին Սիրիայի վարչապետ Նաջի Աթրիի հետ կայացած հանդիպմանը, որն այցով գտնվում է Իրանում:

Ինչպես հաղորդել է Իրանի նախագահի վարչակազմի մամուլի ծառայությունը, հանդիպման ընթացքում Խաթամին նշել է տարածաշրջանային ու միջազգային տարբեր հիմնախնդիրների նկատմամբ Թեհրանի եւ Դամասկոսի դիրքորոշումների մոտիկությունը, հայտարարելով, մասնավորապես, Լիբանանի դիմադրության շարժմանը Իրանի աջակցության մասին, շարժում, որը պայքար է մղում իսրայելական բռնազավթման դեմ:

Խաթամին եւ Աթրին քննարկել են նաեւ քաղաքական, առեւտրատնտեսական եւ էներգետիկայի բնագավառներում իրանա-սիրիական համագործակցության ամրապնդման հարցերը:

Հայաստան

Մինչ տարեվերջ հանրապետությունում կհիմնվեն երիտասարդական վեց կենտրոններ

ԵՐԵՎԱՆ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հանրապետության վեց մարզերում մինչ տարեվերջ կհիմնվեն երիտասարդական

կենտրոններ, որոնք տեղի երիտասարդներին հնարավորություն կտան կազմակերպել իրենց ազատ ժամանակը եւ կծառայեն որպես սոցիալական կենտրոններ, ուր կտրամադրվեն երիտասարդության անհրաժեշտ բոլոր տեղեկությունները: Ինչպես ԱՐՄԵՆՊՐԵՍԻ մամուլի սրահում այսօր հրավիրված ասուլիսի ժամանակ նշեց ՀՀ մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերի փոխնախարար Լիլիթ Ասատրյանը, այդ կենտրոնները կհիմնվեն Շիրակում, Լոռիում, Սյունիքում (այս մարզերն ընտրվել են դեռ անցյալ տարի), եւ եւս երեք մարզում, որոնք կընտրվեն այս տարի: «Ընտրության հարցում մենք ելնում ենք այն սկզբունքից, թե որ մարզում է երիտասարդների թիվն առավել մեծ, որտեղ կան բուհեր, երիտասարդական հասարակական կազմակերպություններ, նաեւ, թե որ մարզերում են երիտասարդները հասել այն մակարդակին, որ օգտվեն այդ կառույցներից», - պարզաբանեց փոխնախարարը:

Ըստ նրա, կենտրոնների հիմնադրման հարցում պետությունը, որպես նախաձեռնող եւ պետական երիտասարդական քաղաքականության մաս, համագործակցում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների եւ մարզպետարանների, միջազգային ու հասարակական կազմակերպությունների հետ. «Փաստորեն սա քառակողմ ծրագիր է, ինչը մեր կողմից այսօր խրախուսելի է, հատկապես պետություն եւ երիտասարդական հասարակական կազմակերպություն համագործակցությունը», - նշեց Լ.Ասատրյանը՝ հավաստելով, որ ներկայումս այդ համագործակցությունը շատ արդյունավետ է ընթանում հատկապես սահմանամերձ Կոթի գյուղում. «Այստեղ երիտասարդությունը նույնիսկ տեղական թերթ ունի, ակտիվորեն մասնակցում է մարզում եւ երկրում տեղի ունեցող միջոցառումների, մինչեւ անգամ համայնքային տարբեր ծրագրերի»:

ՎԵՊԱ ՓԻՂԸ ԿԳԱ ԳԱՐՆԱՆԸ

Այս հիմնական տեսակետն էին հայտնում երեկ կենդանաբանական այգում հրավիրված ասուլիսի ժամանակ թե՛ նշյալ այգու տնօրենությունը, թե՛ ներկա հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչները եւ թե՛ Հայաստանում Հնդկաստանի հյուպատոսը: «Մեր պայմանավորվածության համաձայն, Վեդային պետք է Հայաստան բերենք ապրիլին: Կարող էինք հիմա էլ բերել, բայց որոշեցինք գարնանը բերել՝ ցրտերն անցնելուց հետո», պատմում է կենդանաբանական այգու տնօրեն Սահակ Աբովյանը: Նրա խոսքերով, «Գրանդ հոլդինգի» հոգածությամբ փղի համար կառուցվել են ձմեռանոց եւ ամառային կացարան: «Այդ բողոքի ցույցն ինչ-որ հասարակական կազմակերպություն է արել մի խումբ երեխաների հետ, որի իրավասության մեջ չի մտնում փիղը տալ-չտալու հարցը: Հնդկաստանի կառավարությունը խոստացել է տալ, կտա, երկնքից էլ լինի, մեր փիղը հարսնացու կունենա», նշում է պրն Աբովյանը:

Ինչ վերաբերում է հնդկական DH News գործակալության հրապարակած այն լուրերին, թե հնդկական կողմը Երեւանի կենդանաբանական այգու

նախկին պետից՝ ինչ-որ կնոջից պարզել է, թե այգու պայմանները պատշաճ չեն փղերի համար, Սահակ Աբովյանը հերքեց: «Կենդանաբանական այգու կին տնօրենն աշխատել է 16 տարի առաջ եւ չէր կարող նման բան ասել, դա չի համապատասխանում իրականությանը, եթե անգամ ասած լինի: 16 տարի հետո շատ բան է փոխվել, բացի այդ՝ որոշ հասարակական կազմակերպություններ իրենք են հաստատել, որ մեր կենդանաբանական այգու պայմանները նորմալ են»:

Իսկ, թե ինչ հասարակական կազմակերպություններ են կարծիք հայտնել կենդանաբանական այգու պայմանների մասին, ապա եղելությունը հետեւյալն է. հնդկական «Սուպարնա գանգուրլի» հասարակական կազմակերպությունը դիմել է «Եվրասիա» բարեգործական հասարակական կազմակերպությանը, «Վայրի բնության համաշխարհային հիմնադրամի» կովկասյան մասնաճյուղի գրասենյակին՝ անկախ դիտորդական առաքելություն անցկացնելու խնդրանքով: «Վայրի բնության համաշխարհային հիմնադրամի» կովկասյան մասնաճյուղի գրասենյակի տնօրեն Կարեն Մանվելյանի խոսքերով՝ իրենք ասել են, որ պայմանները բավարար են փղին Հայաստան բերելու եւ անգամ ձմռանը պահելու համար: Դրանից հետո, պրն Մանվելյանի խոսքերով, հնդկական կողմը մերժելու մի շարք անհիմն փաստարկներ է բերել, ինչպիսին է, օրինակ, այն, որ փղերն ընտանիքով են ապրում եւ չի կարելի նրանց բաժանել: «Այս քայլը չի արտացոլում ո՛չ Հնդկաստանի կառավարության, ո՛չ էլ նրանց կենդանաբանական այգու ղեկավարության կարծիքը, եւ եւս հույս ունեմ, որ Հնդկաստանի կառավարությունը կկատարի իր խոստումը», կարծում է պրն Մանվելյանը:

Այս կարծիքին համաձայնեց նաեւ Հայաստանում Հնդկաստանի հյուպատոս Անիդո Բենարջին, որը փղին հատկացվելիք կացարանը նայելուց հետո նշեց, թե բավական հարմարավետ է:

ԳՐՀԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ԲՈՒՇՆ ԱՏՈՐԱԳՐԵԼ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ ԱՄՆ-Ի ՄՇՏԱԿԱՆ ԱՌԵՎՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՋ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿ ՇՆՈՐՀՈՂ ՕՐԵՆՔԸ

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ: ԱՄՆ նախագահ Ջորջ Բուշը ղեկտեմբերի 3-ին ստորագրել է Հայաստանին ԱՄՆ-ի հետ մշտական առևտրական հարաբերությունների կարգավիճակ շնորհող օրենքը որպես ավելի մեծ՝ «Առևտրական եւ տեխնիկական ճշգրտումների ակտ» կոչվող օրենքի մաս: Այս մասին «ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ»-ին հայտնում են Ամերիկայի Հայկական համագումարից (ԱՀՀ):

Մշտական առևտրական գործընկերոջ կարգավիճակը

վերացնում է երեսնամյա պատմություն ունեցող վերապահումը՝ Ջեքսոն-Վենիկի ուղղումը, որով պահանջվում էր, որպեսզի առևտրի ցածր սակագների համար Հայաստանը եւ այլ երկրներ պարբերաբար ստանան ԱՄՆ նախագահի հավանությունը: ԱՀՀ-ը ողջունում է օրենքի ուժի մեջ մտնելը, ընդգծելով, որ այն կբարձրացնի Հայաստանի կարգավիճակը որպես ԱՄՆ-ի հետ առևտրական գործընկեր եւ կհանգեցնի հայ-ամերիկյան լրացուցիչ առևտրական համաձայնությունների կնքմանը:

ԱՄՆ նախագահի ստորագրմամբ ավարտվեց օրինագծի ընդունման երկամյա գործընթացը, որում մեծ դեր են խաղացել հայամետ օրենսդիրները՝ ամերիկահայ համայնքի հետ համագործակցաբար: Հոկտեմբերի սկզբին Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատն ընդունեց օրինագիծը որպես վերը նշված ավելի մեծ օրենքի մաս, անցյալ ամիս այն հաստատեց նաեւ Սենատը:

ԱՀՀ հաղորդագրությունում շեշտվում է, որ այս օրենքը կնպաստի համաշխարհային տնտեսությանը Հայաստանի տնտեսության ինտեգրմանը, տարածաշրջանային տնտեսական ինտեգրացմանը եւ Հարավային Կովկասում տնտեսական աճին ու կայունությանը, որ բխում է ԱՄՆ շահերից:

Միջազգային

ՎԱՆԱ ԼԻՃԸ ՄԱՅԱՆՈՒՄ Է

ԱՆԿԱՐԱ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Վանա լճի աղտոտվածությունը հասել է 40 տոկոսի եւ մասնագետների զնահատմամբ, նա 25 տարվա կյանք ունի: Մասնագետները հավաստիացնում են, որ այսօրվանից սկսած համապատասխան կանխարգելիչ միջոցառումների դեպքում լճի մաքրությունը վերականգնելու համար կպահանջվի 50 տարի: Այս կապակցությամբ Թուրքիայի հանրային աշխատանքների նախարարությունը հատկացրել է 448 տրիլիոն թուրքական լիրա:

ԹՈՒՐԲ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՄԱՍՆԱԿՑԵԼ Է ՍՏԱՄԲՈՒԼԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ ԱՉԳԱՅԻՆ ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԲԱՑՄԱՆԸ

ՍՏԱՄԲՈՒԼ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Թուրքիայի վարչապետ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանը դեկտեմբերի 5-ին Ստամբուլում

պաշտոնապես հայկական թանգարան է բացել՝ հայտարարելով հայ ազգային փոքրամասնության իրավունքների պաշտպանությանը իր նվիրվածության մասին: Այս մասին հաղորդում է «Ասոշիեթեդ փրես» գործակալությունը:

Էրդողանը Կ. Պոլսի Հայոց պատրիարք Մեսրոպ արք. Սուբաֆյանի եւ տեղի հայ համայնքի այլ առաջնորդների հետ միասին մասնակցել է Ստամբուլի հայկական Սուրբ Փրկիչ Ազգային հիվանդանոցի թանգարանի բացման արարողությանը: Նորաբաց թանգարանում ցուցադրված են կրոնական իրեր, հին բժշկական սարքավորումներ եւ օսմանյան հրամանագիրը, որով 1832 թ. հիմնվել է հիվանդանոցը:

«Հայ քաղաքացիները Թուրքիայի անբաժանելի մասն են: Այս թանգարանի յուրաքանչյուր ցուցանմուշ ցույց է տալիս անցյալը, որ մենք ապրել ենք միասին», - հայտարարել է թուրք վարչապետը: «Այժմ մենք պաշտպանում ենք մեկմեկու իրավունքները՝ գիտակից մեր քաղաքացիությանը, եւ այսպես կլինի ընդմիշտ», - նշել է Էրդողանը: «Ասոշիեթեդ փրես»-ը նշում է, որ Թուրքիայի հայերի մեծամասնությունը բնակվում է Ստամբուլում: Թուրքիայի նկատմամբ ներկայումս ճնշում է գործադրվում՝ ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների հետ կապված իրավիճակը բարելավելու պահանջով, որպես Եվրամիությանն անդամակցության ուղղությամբ գործադրվող ջանքերի մաս: Թուրքիան ակնկալում է, որ ԵՄ առաջնորդները դեկտեմբերի 17-ին համաձայնություն կտան սկսել ԵՄ-ին երկրի անդամակցության հարցով բանակցությունները: Գործակալությունը նաեւ հիշեցնում է, որ հարաբերությունները հայերի եւ թուրքերի միջեւ լարված են Առաջին աշխարհամարտի ընթացքում եւ հետո հայերի զանգվածային կոտորածների պատճառով: Հայկական կողմը պնդում է, որ 1915-1923 թթ. թուրքերի կողմից զանգվածային ջարդերի զոհ են դարձել 1,5 մլն հայեր, եւ պահանջում է, որպեսզի այդ իրադարձությունները որակվեն որպես ցեղասպանություն: Թուրքերը, սակայն, առարկում են ցեղասպանություն բառի օգտագործման դեմ:

ՄՈՍՈՒԼՈՒՄ ՊԱՅԹԵՑՎԵԼ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԻՐԱՔ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Երեքշաբթի օրվա երկրորդ կեսին Իրաքի հյուսիսում գտնվող Մոսուլ քաղաքում պայթեցվել են երկու եկեղեցիներ: Ավանատեսների վկայությամբ, անհայտ անձինք գրոհել են քաղղեական եւ հայկական եկեղեցիները, նախապես պայթեցնելով երկու ռումբ: Ձոհերի եւ ավերածությունների մասին առայժմ չի հաղորդվում:

Հասարակական

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅՈՒՄ ՊԱՅՊԱՆՎԱԾ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ ԲԱՅԱՀԱՅՏՈՒՄ ԵՆ ՀԱՅԵՐԻ ՆԿԱՏԱՄԱՐ ԱՆՑՅԱԼ ԴԱՐԱՍԿՁԲԻՆ ԹՈՒՐՔԵՐԻ ԻՐԱԳՈՐԾԱԾ ՈՃՐԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԵՐԵՎԱՆ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Լույս է տեսել «Հայկական հարցը եւ հայոց ցեղասպանությունը Թուրքիայում 1913-1919թթ.» ծավալուն ժողովածուի գերմաներեն հրատարակությունը: Ժողովածուում, որ կազմել է ակադեմիկոս Վարդգես Միքայելյանը, ներկայացված են Գերմանիայի արտաքին գործերի նախարարության քաղաքական արխիվում պահպանված փաստաթղթերը: Ինչպես «ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ»-ի թղթակցին հայտնեց ՀՀ ԳԱԱ Պատմության ինստիտուտի փոխտնօրեն Գնել Գրիգորյանը, ժողովածուի կարեւորությունը կայանում է նրանում, որ այդ փաստաթղթերը անհերքելի եւ խոսուն փաստեր են, որոնք բացահայտում են Թուրքիայում անցյալ դարասկզբին հայերի նկատմամբ իրագործված ոճրագործությունը: «Եթե անգլիացիների եւ ֆրանսիացիների արխիվներում եղած փաստաթղթերը թուրքերը կարող են հերքել, ապա 300-ից ավելի գերմանական փաստաթղթերի առակայությունը նրանք չեն կարող հերքել, քանի որ Գերմանիան նրանց դաշնակիցն էր»,- նշեց Գ.Գրիգորյանը:

Նշենք, որ ժողովածուն մինչ այդ հրատարակվել էր ռուսերեն, իսկ առաջիկայում այն լույս կտեսնի նաեւ հայերեն լեզվով:

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿՆ ԱՅՆՔԱՆ ԷԼ ԲԱՐՎՈՔ ԶԷ

ԵՐԵՎԱՆ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Վիեննայի Մխիթարյան միաբանությունն ուշադրության կենտրոնում է պահում գիտությունը: Միաբանությունը դպրոցներ ունի Պոլսում, Փարիզում, Հալեպում, Լոս Անջելեսում: Ինչպես լրագրողներին հայտնեց Վիեննայի միաբանության արքեպիսկոպոս Գոջալյանը, իրենց թանգարանում է պահպանվում դրամների ամենաճիս հավաքածուն, այդ թվում հայ եւ պարսից թագավորների դրամներ, 2500 ձեռագրեր, թերթերի ժողովածու, Հայաստանի Առաջին Հանրապետության եռագույն դրոշմը, հայերեն առաջին բառարանը եւ այլ պատմամշակութային արժեքներ: Ըստ Պ. Գոջալյանի, ներկայումս Վիեննայի Մխիթարյան միաբանության նյութական վիճակն այնքան էլ լավ չէ: Նախկինում ունեցել են տպարան, սակայն նոր տեխնոլոգիաների ի հայտ գալուց հետո այն փակվել է, եւ այժմ իրենց «Հանդես ամսօրյա» ամսագիրը, որ լույս է տեսնում 1887 թ.-ից, տպագրվում է Երեւանում: Արքեպիսկոպոս խոսքերով, վիեննահայ 3000-հոգանոց համայնքն այնքան էլ կազմակերպված չէ: Իսկ ամենօրյա պատարագներին հիմնականում մասնակցում են տեղացիները:

ԺԱԿ ՇԻՐԱԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒՄ Է, ՈՐ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՊԵՏՔ Է ՃԱՆԱԶԻ ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՓԱՐԻԶ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Թուրքիան պետք է ճանաչի հայոց ցեղասպանության փաստը, համարում է Ֆրանսիայի նախագահ ժակ Շիրակը: Լրագրողի ճշգրտող հարցին՝ «ցեղասպանություն, թե ողբերգություն», Ժ. Շիրակը պատասխանել է «ցեղասպանություն»: Ֆրանսիայում ցեղասպանության փաստը երկրի խորհրդարանում ձայների մեծամասնությամբ ընդունված օրենք է,- հիշեցրել է նա: Թեեւ ցեղասպանության փաստը նախապայման չէ Թուրքիայի հետ ԵՄ անդամակցության բանակցություններն սկսելու համար, սակայն նախագահի կարծիքով, Թուրքիան պետք է մի անգամ էլ ուսումնասիրի իր անցյալը, որպեսզի իրապես համապատասխանի եվրոպական համայնքի չափանիշներին: Այլապես Ֆրանսիան «կշրջափակի բանակցությունները Թուրքիայի ԵՄ ընդունելության առնչությամբ»,- ամփոփել է ժակ Շիրակը:

«ՀԱՅ-ՌՈՒՄԱԿԱՆ ՈԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔՆ ԱՅՍՕՐ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔ ԶՈՒՆԻ»

Սերժ Սարգսյանը կարծում է, որ Հայաստանը ՆԱՏՕ-ին անդամակցելու անհրաժեշտություն չունի

ԹԱԹՈՒԼ ՀԱԿՈՒՅԱՆ

Հայաստանի պաշտպանության նախարարը երեկ հայտարարեց, որ Հայաստան-ՆԱՏՕ հարաբերությունները կխորանան եւ կզարգանան այնքան, «քանի դեռ ի հայտ չեն գա հակասություններ Հավաքական անվտանգության պայմանագիր կազմակերպության (ՀԱՊԿ) եւ ՆԱՏՕ-ի շրջանակներում մեր ստանձնած պարտավորությունների միջեւ»:

Հայաստանի արտաքին քաղաքականության օրակարգում ՆԱՏՕ-ին անդամակցելու խնդիր եւ անհրաժեշտություն չկա, ինչը չի նշանակում, թե չպետք է զարգացնենք հարաբերությունները ՆԱՏՕ-ի հետ, ասաց Սերժ Սարգսյանը երեկ «Հարավային Կովկաս. Տարածաշրջանային անվտանգության խնդիրներ» կլոր սեղան-քննարկման ընթացքում, որը կազմակերպել էր

Հասարակական երկխոսության եւ զարգացումների կենտրոնը:

Երեւան-Քրյուսել հարաբերությունները վերջին մի քանի տարիներին ակնհայտորեն վերելք են ապրում: Սարգսյանը անդրադառնալով Հայաստան-ՆԱՏՕ համագործակցության ծավալներին, ասաց, որ 2004 թ. Հայաստանը մասնակցել է դաշինքի 47 միջոցառումներին եւ 5 զորավարություններին, իսկ 2005 թ. նախատեսվում է հայկական զինուժի մասնակցությունը 8 զորավարության եւ 50 միջոցառումների:

Կլոր սեղանին մասնակցում էին Հայաստանի քաղաքական ուժերի առաջնորդներ, ներկայացուցիչներ Երեւանում Ռուսաստանի եւ ԱՄՆ դեսպանություններից: Քննարկման հիմնական բանախոսը պաշտպանության նախարարն էր: Սարգսյանն առանձին-առանձին անդրադարձավ Հայաստան-ՆԱՏՕ, Հայաստան-ԱՄՆ, Հայաստան-Ռուսաստան, Հայաստան-Եվրոմիություն հարաբերություններին, ինչպես նաեւ անվտանգության տարածաշրջանային համակարգերին:

«Հայ-ռուսական ռազմավարական դաշինքն այսօր այլընտրանք չունի», ասաց պաշտպանության նախարարը, հավելելով, որ հայ-ռուսական հարաբերությունները չեն կարող խոչընդոտ լինել Հայաստանի եվրոպական ինտեգրացմանը, մասնավոր Ռուսաստան-Եվրոպա մերձեցման պայմաններում: Հայ-ռուսական ռազմաքաղաքական համագործակցությունն, ասաց Սարգսյանը, ամրագրված է շուրջ 6 տասնյակ պայմանագրերով եւ համաձայնագրերով:

Պաշտպանության նախարարը Հայաստան-ԵՄ հարաբերություններին տվեց առանցքային նշանակություն: Հայաստանն այս տարվա հունիսին ընդգրկվել է եվրոպական քաղաքականության ծրագրում, մեր հանրապետության արտահանման 40 տոկոսը բաժին է ընկնում ԵՄ երկրներին: Եվրոպական երկրների շարքում Սարգսյանն առանձնացրեց Հայաստան-Հունաստան ռազմական «փայլուն համագործակցությունը» Կոսովոյում:

Պաշտպանության նախարարը նկատեց, որ անդրկովկասյան տարածաշրջանում Հայաստանը թերեւս միակ երկիրն է, որը կարողանում է հավասարակշռված քաղաքականություն վարել, այլ խնդիր է «լավ, թե վատ»: Սարգսյանը կարծում է, որ անդրկովկասյան երեք հանրապետությունների միջեւ հնարավոր կլինի համագործակցություն իրականացնել: Մասնավորապես պաշտպանության նախարարը հիշեց 100-ամյա պատերազմներ վարած երկրների, ինչպես Անգլիան ու Ֆրանսիան, Գերմանիան ու Ֆրանսիան, որոնք այսօր թշնամիներ չեն:

«Հայաստանի անվտանգության բազմաերաշխիք համակարգի ձեւավորման նպատակով հանրապետության ղեկավարությունը շարունակելու է նպատակաուղղված աշխատանք ծավալել տարբեր ուղղություններով», ասաց Սարգսյանը:

ՀՀ-ից քննարկման մասնակցության եկած Լեւոն Մկրտչյանը Հայաստանի անվտանգության ապահովման առումով պաշտպանության նախարարի նշած ուղղություններին ավելացրեց եւս երկուսը՝ Իրանը եւ արաբական աշխարհը: Մկրտչյանը մասնավորապես կարեւորեց իսլամական հանրապետության հետ մեր հարաբերությունները՝ առանձնապես անցյալին վերաբերող երկու փաստեր. առաջին՝ փաստորեն երեք կողմից շրջափակման մեջ գտնվող Հայաստանի կյանքի ճանապարհին Իրանն էր, երկրորդ՝ դրական չեզոքության

միջոցով Թեհրանը թույլ չտվեց, որ դարաբաղյան հակամարտությանը տրվի կրոնական երանգ, ինչին ձգտում էր Ադրբեջանը:

Մշակութային

ՆՈՐ ԽՈՍԲ ՀԱՅԱՐԱՎԱՔ ՄԱՍՈՒՆՈՒՄ

2004 թ. օգոստոսին հրատարակվել է «Համշեն» հայրենակցական բարեգործական հասարակական կազմակերպության «Ձայն համշենական» ամսաթերթի առաջին համարը, որի խմբագիրը երկու տասնամյակից ավելի համշենահայության պատմության ու ազգագրության հարցերով զբաղվող Սերգեյ Վարդանյանն է:

Ինչպես գրված է թերթի առաջին համարի խմբագրականում, «Ձայն համշենական» աշխարհի չորս ծագերում սփռված համշենահայությանը համախմբող մանուկ պետք է լինի: Այս նախաձեռնությունը, ինչպես բացատրվում է խմբագրականում, տրամաբանորեն բխում է այն իրողությունից, որ հայ գրականության մեջ, անգամ գիտական եւ քաղաքական որոշ շրջանակներում Համշենի ու համշենահայության մասին պատկերացումները շատ աղոտ են: Տարբեր երկրներում, տարբեր հեղինակներ հրատարակել են մի շարք աշխատություններ, կազմակերպվում են գիտաժողովներ ու քննարկումներ՝ նվիրված Համշենի պատմությանը, բարբառին, բանահյուսությանը, ազգագրությանը, սակայն դա հասանելի է միայն մասնագետների եւ հետազոտողների նեղ շրջանակի: Այս հանգամանքը նկատի ունենալով, «Հույն համշենական» թերթը խոստանում է ընթերցողներին ոչ միայն հանգամանորեն տեղեկացնել նշյալ գործընթացների մասին, այլեւ՝ հրատարակել համշենագիտական արժեքավոր ուսումնասիրություններ, ծանոթացնել Համշենի պատմությանը, մշակութային, ազգային ավանդույթներին, ծեսերին ու սովորույթներին, բանահյուսությանը, բարբառին, նշանավոր համշենահայերի կյանքին ու գործին՝ լուսաբանելով նաեւ համշենահայ համայնքների ազգային հասարակական կյանքի տարբեր բնագավառների խնդիրները:

Իրոք որ ամսաթերթը ոչ միայն արժեքավոր տեղեկություններ է պարունակում Համշենի ու համշենահայության պատմական անցյալից, այլեւ ընդգրկում է հայտնի ու անհայտ դեմքերի ու դեպքերի մասին պատմություններ, որոնք այս կամ այն կերպ կապված են ոչ միայն Համշենի անցյալի, այլեւ ներկայի կերտման հետ: Որպես ամբողջական ժապավեն, ամսաթերթն իր համարներում հետաքրքրական կերպով զետեղում է արժեքավոր հրապարակումներ՝ թողնելով այնպիսի տպավորություն, թե ոչինչ չի սպրդել

խմբագրակազմի աչքերից, ոչինչ, որը կարող է հետաքրքրել աշխարհում ապրող յուրաքանչյուր համշենացու:

Զմոռանանք նշել, որ ամսաթերթն ունի նաև ռուսերեն հավելված, որը կարող է օգտակար լինել ընթերցողների ավելի մեծ զանգվածների համար:

Ինչպես արդեն ասացինք, «Զայն համշենական» թերթի խմբագիրը Սերգեյ Վարդանյանն է, որի գործունեության մասին այս համառոտ տեղեկությունը կհետաքրքրի ընթերցողին օգնելով ավելի ամբողջական կարծիք կազմել ամսաթերթի մասին: Սերգեյ Վարդանյանն աշխատել է տարբեր խմբագրություններում, ԳԱԱ հնագիտության եւ ազգագրության ինստիտուտում, հեղինակել է «Յրեղեն ծին», «Հայոց մայրաքաղաքները», «Արեւածաղիկը», «Հայաստանի մայրաքաղաքները», «Թագավորի երազները» եւ այլ գրքեր, «Համշեն» հայրենակցական բարեգործական ԶԿ-ի փոխնախագահն է:

ԳՂՅԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ՏՈՐՈՆՏՈՅՈՒ ՎԱՆՃԱՆՎԵԼ Է ՍՏԱՄԲՈՒԼԻ «ՄԱՐՄԱՐԱ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ ՆԱԽԿԻՆ ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ ԵՎ ԽՄԲԱԳՐԱԴԵՏ ՊԵՏՐՈՍ ԶՈՐՅԱՆԸ

ՏՈՐՈՆՏՈ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Դեկտեմբերի 13-ին Տորոնտոյում վախճանվել է Ստամբուլի «Մարմարա» օրաթերթի նախկին արտոնատեր եւ խմբագրապետ Պետրոս Զոբյանը: 81-ամյա Պետրոս Զոբյանի մահվան պատճառ է հանդիսացել ծանր հիվանդությունը:

Ինչպես հաղորդում է «Մարմարա»-ն, մինչ մահը Զոբյանը գիրք է հրատարակել, որ «միայն Ուիլյամ Սարոյանի հետ կատարված պտույտի նկարագրականը չէր, այլ նաև պատկերազարդ հայոց պատմություն»:

Զոբյանը նաև լավ ճարտարապետ էր եւ, ինչպես գրում է թերթը, «Ղալաթի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին այսօր կղառնա նրա անվան եւս մեկ հուշարձանը, ցոլացնելով այս ուղղությամբ Պետրոս Զոբյանի՝ որպես ճարտարապետ ցուցաբերած տաղանդը»: «Բայց ամեն բանից առաջ նա նախընտրել էր մնալ մամուլի անհանդարտ ու ճշմարտախոս մարդը»,- ընդգծում է «Մարմարա»-ն, հիշեցնելով, որ օրաթերթի 1967 թ. նախորդող տարիների այունակները լի են Պետրոս Զոբյանի ակնարկներով եւ հոդվածներով. «Իր ամենասիրելի կողակցի՝ Սեդա Շամյան-Զոբյանի հետ նա թերթը տարավ դեպի նախանձելի բարձրություններ եւ այս կերպ հավատարիմ մնաց ոչ միայն իր աներոջ՝ նշանավոր լրագրող եւ «Մարմարա»-ի հիմնադիր Սուրեն Շամյանի հիշատակին, այլեւ «Մարմարա»-ն դարձրեց պոլսահայ համայնքում ծանրություն ունեցող եւ հանրության վստահությունը վայելող թերթ»:

Պետրոս Զոբյանի հուղարկավորության արարողությունը կկատարվի դեկտեմբերի 16-ին ժամը 10:30-ին Տորոնտոյի Ս. Երրորդություն հայկական եկեղեցում:

ԱՆԱԼՔԱԼԱՔՈՒՄ ԿԱՅԱՑԵԼ Է «ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԴԱՐՊԱՍ» ՇԱՐԱԹԱՅԵՐԹԻ ՇՆՈՐՀԱՆԴԵԱԸ

ԱՆԱԼՔԱԼԱՔ, 10 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Զավախքի տարածաշրջանային «Հարավային դարպաս» շաբաթաթերթի շնորհանդեսն է կայացել դեկտեմբերի 9-ին Ախալքալաքում:

Թերթը լույս է տեսնում IWPR կազմակերպության նախաձեռնությամբ եւ Եվրամիության ու Ֆինլանդիայի կառավարության հովանավորությամբ: Արդեն լույս է տեսել թերթի 25 համար:

Միջոցառման մասնակիցները հույս են հայտնել, որ «Հարավային դարպասը» կծառայի Զավախքի տարածաշրջանի բնակչությանը:

Ինչպես հաղորդում է «Ա-Ինֆո» գործակալությունը, թերթը լույս է տեսնում հայերեն եւ վրացերեն տարբերակներով: Ախալքալաքում գտնվում է հայերեն տարբերակի խմբագրությունը, իսկ Ախալցխայում՝ վրացերեն:

Նախօրեին Ախալցխայում տեղի էր ունեցել թերթի վրացերեն տարբերակի շնորհանդեսը:

Կիրատարակվեն Վարպետի երկու անտիպ գրքերը

Յոզիաննես ԵՐԱՆՅԱՆ

«Այս վեպը կավարտվի միայն այն ժամանակ, երբ լուծված կլինի Հայոց հարցը»,- ասել է Ավետիք Իսահակյանն իր «Ուստա Կարո»՝ մինչ օրս չհրատարակված վեպի մասին: Այս օրերին, երբ ճշտվում է Հայոց ցեղասպանության 90-ամյակի միջոցառումների ու այդ առիթով հրատարակվելիք գրքերի ցանկը, մենք հանդիպեցինք վարպետի թոռան Ավիկ Իսահակյանի հետ, եւ փորձեցինք ճշտել, թե կա՞ն, արդյոք, այդ ցանկում «Ուստա Կարոն» եւ «Սպիտակ գիրք»՝ նույնպես չհրատարակված:

- Պատկերացնել հայ գրականությունը եւ Մեծ եղեռնը առանց Իսահակյանի անվան՝ դժվարանում եմ: Մեծ քնարերգուն եւ հայրենասերը չէր կարող իր ստեղծագործության զգալի մասն այդ հարցին չնվիրել: Իսահակյանը Հայոց հարցին վերաբերող նյութերը սկսել է հավաքել դեռեւս 1890 թվականից՝ Սասունի եւ Ադանայի ջարդերից հետո: Պատահական չէր Իսահակյանի կապը Դաշնակցության հետ, որովհետեւ ստեղծվել էր մի գործը կուսակցություն, որը պիտի համախմբեր ազգային անկախության պայքարը: 20 տարին դեռ չբոլորած Իսահակյանը մասնակցություն ունեցավ Ալեքսանդրապոլի «Քարի» կոմիտեի ստեղծմանը: Նա ակնհայտեսը եղավ Մեծ եղեռնի եւ ձեռնամուխ եղավ մի մեծ մեղադրական գրքի՝ «Սպիտակ գրքի» ստեղծմանը: Այստեղ ոչ միայն Ցեղասպանության ականատեսների վկայություններ են, այլեւ մեր հերոսամարտի, մեր դիմադրության դրվագները՝ Սուսա լեռ, Վանի ինքնապաշտպանություն եւ այլն: Իսկ «Ուստա Կարոյի» առաջին տարբերակը Իսահակյանն ավարտել էր դեռեւս 1812 թվին, սակայն վրա հասած Համաշխարհային պատերազմն ու հայոց ողբերգությունը չէին կարող իրենց շտկումները չմտցնել:

- Ինչո՞ւ այս գրքերը մինչ օրս չեն հրատարակվել:
- «Ուստա Կարոն» սովետական տարիներին լրիվ հրատարակելը անհնարին էր: 2000 թ. հրատարակվեցին ավարտված գլուխները, բայց դա միայն ծանոթություն էր վեպի հետ: Այժմ «Հրաշյա Աճառյան» համալսարանի ռեկտոր Ավագ Խաչատրյանի հետ հրատարակության ենք պատրաստում վեպի առաջին տարբերակը: Այս տարի կհրատարակվի նաև «Սպիտակ գիրքը», որը հայ դասականի արձագանքն է մեր պատմության ամենատխուր

եջին:
- Պրոն Իսահակյան, Դուք գրողների միության նախագահության անդամ եք, եւ ես Ձեզանից եմ ուզում ճշտել մի հարց: Լուրեր են պտտվում, որ միության հրատարակչությունը այս տարի պետպատվերով գրքեր լույս չի ընծայելու, որովհետեւ այդ գումարները տրվելու են Ցեղասպանության թանգարանին:

- Ոչ, այս տեղեկությունը ճիշտ չէ: Անշուշտ, ազգովի խոնարհում պիտի լինի Ցեղասպանության 90-ամյակի առիթով, եւ հրատարակվող գրքերի գերակշիռ մասն էլ պիտի այս թեմային վերաբերեն: Քանի որ նաև Իսահակյանի 130-ամյակն է, պետպատվերի շրջանակներում կհրատարակվի նրա մեկ հատորը, կապված հայրենասիրական իդեալի հետ՝ արձակը, օրագիրը, աֆորիզմներ:

- Դուք Հայաստանի գրողների միության նախագահության անդամ եք, իսկ Ձեր պապը նախագահ էր: Ինչպիսի՞ն էր Իսահակյանը որպես ԳՄ նախագահ:

- Իր համար անսպասելի էր դա: Նախագահ ընտրվեց 1946 թ. եւ միակն էր, որ ընտրվեց ցմահ: Սակայն ամեն Նոր տարվան բողոքում էր, ուզում էր հրաժարվել, բայց գալիս էին երիտասարդները՝ Շիրազը, Համո Սահյանը, Սերո Խանգոյանը, Սեւակը, եւ համոզում, որ ինքը մնա նախագահ: Նրան անհարիր էր պաշտոնյայի ռիտուալը, բայց նա մատնացույց էր անում տաճար տանող ճանապարհը:

Կենտրոնի պրոպագանդիստական երկարատեւ աշխատանքը մի գիշերվա մեջ ջուրն էր գցում, հավաքում էր իր տանը երիտասարդ գրողներին ու մի գիշերվա դասը բավական էր, որ մի ողջ սերնդի դներ հայրենասիրական ճիշտ ուղու վրա: Ծերունագարդ Իսահակյանը 1948 թ. մեն մենակ գնաց Դարբաղ՝ հավաստելով, թե մենք մի հայրենիք ենք: Եղավ Շուշիում եւ հենց այդ ժամանակ գրեց. «Այստեղ սարսափելի է, ոչինչ չի փոխվել, Ադրբեջանի տված ավտոնոմիան ֆիկցիա է: Ադրբեջանը կեղծիք է, որը ցնկեցին ինգլիզն ու խորհրդային Ռուսաստանը ի հակակշիռ Կովկասի՝ իրապես ազատատենչ ազգերի»:

- Պատմությունից զանք այսօրվան: Այսօր էլ կրքեր են բորբոքվում գրողների միության շուրջ: Ոմանք պնդում են, թե առհասարակ չկա ստեղծագործական միությունների անհրաժեշտությունը, մյուսներն էլ հակառակը փորձում են տեր դառնալ միությունում: Իսկ ամենահետաքրքիրն այն է, որ մամուլը ասես անհամբերությամբ է սպասում այդ կրքերի շիկացմանը այն խոշորացույցի տակ առնելու համար: Ձեր կարծիքով, ինչպիսի՞ն է գրողների միության դերը այսօրվա մեր հասարակական կյանքում եւ գրական մթնոլորտում:

- Ամենակարեւորն այն է, որ վերջին համագումարից հետո գրողին հետ բերեցինք դեպի գրողների միություն: Միությունը ասես արթնացավ լեթարգիկ քնից եւ սկսեց կարեւոր դեր խաղալ: Ստեղծագործական միությունը չի կարող կողմ կամ դիմադիր լինել իշխանությանը: Միությունը մեր հավերժական իդեալների ու բարոյական չափանիշների կրողն ու պահպանը պիտի լինի:

- Համաձայն եք, որ կա ընթերցանության ճգնաժամ:
- Այո, կա: Սակայն ունենք ժամանակակից եւ լավ արձակ, եւ լավ պոեզիա: Բայց ժամանակակից գրողը չի կարող հաշվի չնստել 21-րդ դարի համաշխարհային գրական միությունների հետ:

Գրողների միությունը չի կարող իր անդամների փոխարեն գիրք գրել, բայց պարտավոր է ստեղծել այն մթնոլորտը, որում գրական չափանիշներն անկում չեն ապրի: Համեմատելով իրավիճակը տասը տարի առաջվա հետ, երբ ամայություն էր, գրքեր չէին հրատարակվում, կարող եմ վստահ պնդել, թե մենք դուրս ենք եկել այդ ճգնաժամից: Ստեղծվեց հայ գրականության հիմնադրամը, որի ֆինանսները ծախսվելու են երկու ուղղությամբ՝ միության հրատարակչությունը եւ հայ գրական մամուլը: Կարգի է բերվում Սեւանի գրողների ստեղծագործական տունը:

Կարեւոր հաղթանակ էր մեր բուժմիավորման շենքի հետ բերելը: Երբ որեւէ տեղ գումար կա, շատերի ախորժակն է բացվում: Իսկ միության նախագահի գործը հեշտերից չէ: Գալիս են ոչ միայն գրողներ, այլև գրաֆոնաններ, գրող-մրողներ, որոնք պահանջում են իրենց «շեղերների» տպագրումը: Գալիս են նաև պարզապես օգնություն ստանալու դիմումով, եւ ոչ միայն գրողները: Բազմաթիվ երկրներում ստեղծվել են մեր միության մասնաճյուղեր, ինչը գրողների միության աճի մասին է վկայում:

- Համագումարը մայիսին է: Մի փոքր շո՞ւտ չի սկսվել նախընտրական պայքարը:

- Կլինի համագումարը, կամփոփվեն արդյունքները, եւ համոզված եմ, որ դրանք կհիասթափեցնեն թե՛ դեղին մամուլին ու սենսացիաների սիրահարներին եւ թե՛ շատ հավակնուտ անձանց:

- Պատմեցիք արածի մասին, իսկ անելիքները որո՞նք են:
- Ես չեմ թվարկել այն բոլոր դրական գործերը, որ արվել են վերջին տարիներին, բայց չեմ կարող չնշել միության բոլոր անդամների ինտերնետային սայթերի ստեղծման գործը:

Առաջին անգամ հայ գրողը համաշխարհային ընթերցողի հետ անմիջականորեն առնչվելու, ճանաչելի դառնալու հնարավորություն է ստացել: Անելիքներ, անշուշտ, շատ կան: Ստադիո ենք պայքարել Երեւանում փակված գրախանութների վերադարձման համար: Գիրքը չպետք է ստորգետնյա անցումների եւ բորդյուրների վրա ծախվող ապրանք լինի:

Այն պիտի վաճառվի գրախանութում, իսկ գրախանութն էլ միայն գիրք վաճառելով չպիտի բավարարվի: Գրախանութը պիտի դառնա մշակութային օջախ, դառնա արվեստի ու գրականության մարդկանց հանդիպման, ծանոթության, շփման վայր: Շատ հարցեր կան, որոնց գրողների միությունը պիտի նորոպի նայի: Անպայման պիտի ունենա իր ուսումնական կենտրոնը, որովհետեւ գրում են պատանիները, բայց չգիտեն՝ ում ցույց տան, ում հետ խորհրդակցեն:

«Գրական թերթի» տպաքանակը պիտի կրկնապատկվի: Կարեւոր խնդիրներից է ժողովրդի հետ գրողների հանդիպումների ավանդույթի վերականգնումը: Եվ ոչ միայն մայրաքաղաքում, այլև բոլոր մարզերում, Արցախում, Ջավախքում: Դա թե՛ ընթերցողին, ժողովրդին է պետք եւ թե՛ հենց գրողին: